

EN SAMTALE OM Å GJØRE EN FORSKJELL

Over karbonader og øl snakker forsker Hanne S. Finstad og finansmann Johan H. Andresen jr. om hvordan verden kan bli et bedre sted å leve.

TEKST: KRISTINE GRØNHAUG FOTO: MORTEN KROGVOLD STYLING: HILDE OTTEM

I hver utgave av *Det gode liv* inviterer redaktør Kristine Grønhaug, fotograf Morten Krogvold og stylist Hilde Ottem to spennende personer til lunsj og en samtale om de store spørsmålene i livet.

DENNE GANGEN:

Hanne S. Finstad (48)

Er fabrikkssjef i Forskerfabrikken, som hun grunnla i 2002. Hun har studert biokjemi og levert en Dr. philos-grad, ved Universitetet i Oslo. Har i flere år jobbet med forskningsformidling som journalist, forfatter og foredragsholder. Flere av bøkene hennes er blitt innkjøpt av Norsk Kulturråd. Hun ble nominert til Brageprisen for sitt arbeid med et læreverk i naturfag. I 2010 ble hun utnevnt til Ashoka-fellow.

Johan H. Andresen jr. (50)

Eier og konsernsjef i Ferd. Han har omfattende styreerfaring, og er i dag blant annet styremedlem i Skandinaviska Enskilda Banken (SEB), NMI-Norsk Mikrofinansintiativ og Ungt Entreprenørskap. I 2009 etablerte han Ferd Sosiale Entreprenører der han investerer i sosiale entreprenører, og bidrar med kapital, nettverk og kompetanse innen forretningsutvikling og strategi.

Schröder restaurant. Menykort med karbonader, egg og ertestuing. Juletal-lerken. Pils.

Schröder, som i 1912 ble åpnet av frøken Elise Pettersen og het Elise Pettersens Café, og som lå i hjørnegården mellom Torgata og Henrik Ibsensgate et kvartal nord for Youngstorget. Schröder, som ble kjøpt opp av Hans Schröder i 1925 og flyttet til St.Hanshaugen i 1954, da gården skulle rives for å gi plass til det nye Folkets Hus.

Karbonader og ertestuing og industrialisering har gått sin gang. Og på de mørke veggene henger motiv fra Gamle Aker, Enerhaugen og Torgata. Bildene er malt av Sigurd Fosnes (1877–1943) på 1920-tallet. På et av dem drar en krumrygget, liten kone med langt skjørt og skaut på en tung kjerre over den grå brosteinen.

Restauranten har også to store fotografier. De viser arbeidere i Kristiania – kanskje fra Ringnes bryggerier – som med høytidelig mine har stilt seg opp foran fabrikken for å la seg forevige for evigheten.

Hundre år senere stirrer de fortsatt ned på de dunkle stamgjestene som en tirsdag formiddag sitter krumbøyd over pils og rutete duker på et av Oslos siste brune steder.

En eldre herre slår seg som vanlig ned ved sitt bord. Kelneren nikker stumt, henter automatisk en pils. En kvinne i rød kåpe setter seg ved vinduet i den andre enden av lokalet. Ber om et glass rødvin og litt vann. En gammel mann og kvinne er dypt nede i sitt andre glass.

Det slår lett i døren i det noen kommer inn. Ingen ser opp; Schröders gjester har nok med sitt. Inn går en mørk kvinne og en høy, lys mann.

Så er det som om fabrikkarbeiderne på fotografiene stirrer med enda litt større øyne enn

de har gjort de siste hundre år. For hvem står der som en åpenbaring i sin lyse jakke i alt det brune? Sannelig er det ikke eier og konserndirektør i industri- og finanskonsernet Ferd, Johan H. Andresen jr. – nylig omtalt som Norges rikeste mann.

Og hva tenker han selv i det han setter seg ned på den enkle pinnestolen? Jo, han synes det virker som om tiden har stått litt stille her inne. Han tenker at dette er et genuint, og lite tilgjort sted. Og han konkluderer med at han godt kan trenge å være på slike steder av og til. Særlig når han skal ha en god samtale. Heller ikke forsker og leder av Forskerfabrikken, Hanne S. Finstad, har vært her før. Men hun setter seg lett ned ved Johans bord. De to kjenner hverandre; Hanne var blant de første som ble tatt opp som en av Ferd's sosiale entreprenører (2009).

Til stede er også vår fotograf Morten Krogvold, stylist Hilde Ottem og meg selv.

Og nå skal vi først bestille:

Kristine: – Skal vi ha noe og spise?

Johan: – Ja, jeg er sulten! Har ikke spist lunsj.

Kristine: – La oss titte på menyen. Kjøttkaker – det ser heavy ut ...

Morten: – Ja, her går det i karbis og speilegg og sånt!

Johan: – Jeg har visst fått frokostmenyen.

«Frokost fra 12.00 til 15.00,» står det her. Det var sen frokost!

Kristine: Ingen tidlig frokost på Schröder, nei! Men det er middagsmenyer her også.

Morten: – Ja, og her går det i en «rosj med rem og en reke med mai»!

Kristine: – Jeg går for karbonadesmørbrød.

Dette er sikkert et godt karbonadested.

Johan: – Tror du det?

«Alle mennesker har et stort potensiale i seg, gitt at de får de rette muligheter.»

JOHAN H. ANDRESEN JR.

Kristine: – Helt sikkert!

Morten: – Karbonade og speilegg. Det skal jeg ha!

Hilde: – Og jeg!

Johan: – Det høres veldig bra ut.

Hanne: – Karbonadesmørbrød uten egg.

Morten: – Og så vil jeg ha en kald øl!

Kristine: – Øl til alle!

Ferd har en egen divisjon for sosiale entreprenører: «Ferd Sosiale Entreprenører.» På Ferd's hjemmeside står det: «Alle mennesker har et stort potensial i seg, gitt at de får de rette muligheter.»

Kristine: – Hvor kommer din sosiale samvittighet fra; Johan?

Johan: – Det vet jeg ikke. Men jeg håper den kommer fra mor og far. At jeg har fått muligheten til å ta til meg gode verdier. Noe er kanskje miljø og noe er arv – det vet jeg ikke.

Morten: – Involverte din far seg sosialt i bedriften?

Johan: – Ja, både min far og bestefar var veldig involvert når det gjaldt bedriftens velferdsordninger. De lå foran det som var de lovpålagte kravene. Og det var noe de ble respektert for, både av klubben og av alle de andre. Og det så jeg. Jeg kan snakke ganske direkte til de tillitsvalgte i fagforeningen. De synes nesten det er greiere å snakke med de som er eiere av og til, fremfor de som er administrative ledere. Men tilbake til hvor det kommer fra ... Jeg hadde ambisjoner om å lage Ferd på en annen måte. Ville at vi skulle skape varige verdier og sette tydelige spor. Når man har det som visjon, gir det andre muligheter enn bare det å skaffe en avkastning. Og da jeg spurte meg: Hvor er det Ferd, i tillegg til sin vanlige virksomhet, kan gjøre størst sosial forskjell, var det nesten aureka, altså, da jeg oppdaget at sosiale entreprenører tenkte akkurat sånn.

KARBONADENES INNTOG. Ølet som også kommer på bordet, er friskt og kaldt.

Kristine: – Dette ser da veldig godt ut!

Johan: – Sivilisert!

Kristine: – Skål alle sammen!

Alle: – Skål!

Kristine: – Morten, var det ikke du som hadde hørt Johan snakke om verdier?

Morten: – Det stemmer. Det var om gründere og Innovasjon Norge. Og da spurte jeg Johan om hva han spør om når han skal ansette folk. Og da svarte du, Johan, at du pleide å spørre: «Hvilke tre verdier vil du gi videre til dine barn?» Det syns jeg er helt fantastisk at du spør om!

Kristine: – Hvilke tre verdier ønsker du å gi videre til dine barn, Johan?

Johan: – Jeg er litt gammeldags ...

Morten: – Så deilig, da!

Johan: – ... redelighet. På bygda blir det oversatt til: «hel ved.» Man kan også si: «Gagns menneske». Og så vil jeg legge til, særlig basert på den situasjonen som mine barn er i: nøkternhet. At det er begrensninger. I og med at de per definisjon nesten får alt jordisk gods de kunne ønske deg. Hvis du er litt nøktern, kan du tenke: hva kan jeg gjøre med det jeg ikke trenger? Dette er verdier jeg har fått med meg, tror jeg, fra far og mor. Og den siste verdien er: respekt for andre mennesker. Respekt for det ærlige arbeid. Da jeg vokste opp, var det mange industriarbeidere. Nå er det mer kompetansebasert arbeid. Men det er fortsatt noen som har kritiske oppgaver som å tømme søppel og vaske for oss. Det er viktig å behandle dem som medmennesker.

Morten: – Du nevnte ordet «gammeldags». Det får meg til å tenke på ord som ikke blir brukt lenger. Som: «flid». Eller «snill» – ord som liksom har gått ned i status. Det er tragisk at disse ordene forvinner.

Johan: – Jeg tror jeg ble sitert i Klassekampen på at jeg, da jeg skulle beskrive Fabian Stang, sa: «Fabian er et genuint snilt menneske.»

Kristine: Teamet for samtalen er altså sosialt entreprenørskap ...

Morten: – Ordet «sosialt entreprenørskap» høres så dørgende kjedelig ut! Jeg mener; jeg ser for meg siste dansen, og du spør jenta, hva driver du med? «Sosialt entreprenørskap», sier hun og du tenker «jeg tror jeg drar hjem».

Hanne: – Hahaha! Men hva skulle vi kalt det, da?

Johan: – Haha. Jeg vet ikke ... Men Google satte sosialt entreprenørskap på topp ti, eller var det topp tjue, av trender som kunne være med på å forandre verden.

Hanne: – Det som kjennetegner sosialt entreprenørskap er at det er mennesker som tar initiativ til ting. Dette har egentlig eksistert lenge; tenk på speiderbevegelsen, Røde Kors, Sanitetsforeningen, Montessoriskolene.

Hilde: – Jeg liker navnet, jeg.

Johan: – Og jeg digger det hemningsløst!
Hanne: – Vi lever i en helt spesiell tid. Vi er syv milliarder mennesker på jorden. Vi har tatt kontroll over hele kloden. Vi står ved et vendepunkt. Det menneskelige initiativ må til for at dette skal gå bra.

Kristine: – Johan, hvordan forklarer du sosialt entreprenørskap?

Johan: – Vi i Ferd sier at en sosial entreprenør er en person – av og til en organisasjon – som har en ny løsning på et sosialt problem som samfunnet – både det offentlige og det private – ikke har klart å løse. Og at vi ønsker at den løsningen skal nå flest mulig, raskest mulig, og at den organisasjonen som vi etablerer skal være bærekraftig. Den skal kunne vise verdi i det de gjør. Det skal brukes forretningsmessige metoder. Ene og alene med det formål å sørge for at løsningen blir levert til flest mulig. Slik kan folk være sikre på at ordningene vil være der i fremtiden også.

Kristine: – Hanne, du har valgt bort en karriere som forsker, og satser på barn. Hvorfor?

Hanne: – Det begynte med at jeg finansierte hovedfagsstudiene ved å undervise i naturfag. Da syns jeg det var innmari gøy å gå rett fra labben – hvor jeg drev med genteknologi – og ta det med inn i klasserommet. Og få den responsen! Samtidig var genteknologi på 1980-tallet et stort gap mellom hva som skjedde på forskningsfronten og hva folk flest visste. Så jeg var veldig opptatt av å være med på å fylle det gapet. Kommunisere forskningen. Da jeg var ferdig med doktorgraden, bestemte jeg meg for at jeg ville gjøre en jobb innen forskningsformidling i Norge.

Hilde: – Hva gjør dere på Forskerfabrikken?

Hanne: – Skal vi få frem de gode forskerspirene, må vi gi dem et tilbud på fritiden. Vi prøver – akkurat som i idretten – å rekruttere bredt. Vi begynner i barneskolen, og målet er å følge opp gjennom ungdomsskolen.

Morten: – Er det sånne nerder du får, da?

Hanne: – Vi får egentlig alle typer.

Morten: – Ja, jeg ser for meg at alle har runde briller.

«Vi står ved et vendepunkt. Det menneskelige initiativ må til for at dette skal gå bra.»

HANNE S. FINSTAD

Hanne: – Ja, halvparten er nok litt sånn. Og det er utrolig deilig for dem å få møte like-sinnede. Nerder er fremtiden!

Kristine: – Hvordan var det dere to møttes, Hanne og Johan?

Hanne: – Jeg hadde holdt på alene i mange år – og nokså uprofesjonelt. Jeg hørte om Ferd sosiale entreprenører, og fikk hjelp av NHO til å møte Johan.

Johan: – Da vi begynte med dette i 2007, hadde jeg ennå ingen klar strategi. Jeg var inne i dette alene, hadde ingen organisasjon. I dag har vi tre personer som jobber fulltid med dette. Så jeg var avhengig av at et av selskapene våre ville ta tak i Forskerfabrikken. Da ble det Elopak (som produserer kartongemballasje, red. anm). Jeg sa: «Make

it happen»! Og Elopak og Forskerfabrikken var en lykkelig kombinasjon.

Kristine: – Ferd går inn med penger og veiledning?

Johan: – Ja, vi går inn i styret med minst en person. Og det er ofte en person fra et av selskapene våre. I Forskerfabrikken, for eksempel, er det øverste tekniske leder for Elopak, så han synes dette er gøy.

FERD SOSIALE ENTREPRENØRER satser først og fremst på barn og unge. I tillegg til Forskerfabrikken, har Ferd Pøbelprosjektet, Kjør for livet, Aball1, Trivselleder, Forandringsfabrikken, UNICUS, Asfalt, Norsk mikrofinansinitiativ og Ungt Entreprenørskap.

Kristine: – Hva kreves for å komme gjennom nåløyet?

Johan: – Vi satser også mye på lederen. Det gjør vi når vi investerer i andre sammenhenger også. Vi spør: har vedkommende den rette driven, de rette verdiene og er dette en person vi kan samarbeide med. De må gjerne tro at de er verdensmestre på sin idé. Men mange er ikke verdensmestre i å drive en organisasjon eller å lage en strategi, drive rekruttering eller se sin egen begrensning. Vi vil gjerne at den sosiale entreprenøren har som ambisjon å la resultatene bli mål-bare. Noen ganger er det nok å telle hoder: gateavisen Asfalt har 232 selgere, og det tallet er økende. Hvilken forskjell vi gjør for den enkelte kan være veldig vanskelig å vite. Som oftest har vi bare anekdotiske bevis. Som da Securitas-vakten sa at det var fint å møte gateavisselgerne – det var de samme han

tidligere hadde møtt da de holdt på med innbrudd i private hjem. Og sånt, gjør inntrykk. Da tenker jeg at vi med på å forandre liv.

Kristine: – Hilde og Morten, har dere hørt om Ashoka før?

Hilde: – Nei?

Morten: – Er det en japansk restaurant?

Johan og Hanne: – Hahaha!

Kristine: – Nei, Morten. Her sitter Norges eneste Ashoka-medlem: Hanne.

Hanne: – Jeg visste heller ikke hva Ashoka var da de ringte til meg. Jeg trodde det var en telefonselger og holdt på å slenge på røret! Ashoka er en internasjonal forening av sosiale entreprenører, og den har eksistert i tretti år. Organisasjonen går inn i land etter land og støtter sosiale entreprenører de har tro på. Jeg var på min første Ashoka konferanse i juni, i Paris. Det var veldig inspirerende! En ting som går igjen, er at hvis du skal skape en bedre verden, må du oppdra barn til å ha empati. Akkurat den tankegangen der vil jeg ha med meg hjem til Forskerfabrikken.

Kristine: – På hjemmesiden til Ashoka, står det: «Every scientist – like every social entrepreneur – had a moment that sparked his or her passion». Husker du det øyeblikket ditt, Hanne?

Hanne: – Det begynte da jeg var liten.

Faren min er geolog, og han tok meg med på geologisk institutt og viste meg steiner fra månen. Jeg fikk studere spyttet mitt i mikroskop. Jeg tegnet molekyler og lærte om biologi. Og vi gikk på steinturer for å finne smykkesteiner. Jeg fikk se på månen i teleskop. Alt dette gjorde varig inntrykk.

Johan: – Du spurte dine kolleger om når de tok beslutningen om å bli forskere, og at du på den måten fant ut hvilken aldersgruppe du skulle rette deg mot. Og det var fra ti til tolv år. Man må begynne tidlig!

Morten: – Her i landet kan du ikke begynne med konkurranseidrett før du er femten eller der omkring. Jeg holdt en tale for konfirmanter, og sa: «Dere tror kanskje dere har hele livet foran dere? Men det er for sent!»

Johan: – Haha, sa du det?

Morten: – Ja, for det er for sent hvis man vil bli danser. Eller pianist. Derfor kan de ikke kaste bort tiden!

Kristine: – Johan, når ble pasjonen for sosialt entreprenørskap vekket i deg?

Johan: – Det begynte med at jeg var på World Economic Forum, og han som er initiativtager til det inviterer sosiale entreprenører sammen med forretningsfolk og politiske ledere. Jeg bet meg merke i mikrofinans. Og det førte til at jeg skrev brev til statsminister

Jens Stoltenberg. Men brevet ble ikke fanget opp. Så fikk Yonus Fredsprisen rett etterpå. Og da fikk jeg en flying start. Og så møtte jeg skotten Mel Young. Han var initiativtager til Homeless Worldcup – verdensmesterskap i fotball for hjemløse. Da jeg hørte om det, tenkte jeg: hvordan få folk som bor på gata til å trene som et lag? Han fikk det til! Og jeg tenkte at da må det finnes mange bra ideer der ute som det går an å realisere. Jeg fant linken mellom entreprenørskap og sosial effekt, og så satte jeg det sammen med Mel Young-opplevelsen og mikrofinans. Og så kom Hanne.

Kristine: – Har du sterke opplevelser i forbindelse med sosialt entreprenørskap, Johan?

Johan: – Det er når far eller mor kommer og sier at «min sønn har endret helt adferd», eller «det dere gjør er helt fantastisk». Da føler jeg meg privilegert. Men vi opererer i et skjørt landskap. VG hadde et oppslag hvor jeg møtte to av selgerne til gateavisen Asfalt. Den ene gikk på metadon og den andre ikke. Dagen etter at jeg møtte dem er den ene død. Da blir det veldig

«Å løpe ned til NAV og Fagforbundet - hvorfor ikke? Hva har jeg å tape? »

JOHAN H. ANDRESEN JR.

nært. Ikke akkurat hverdagskost for vestkantfolk, for å si det sånn. Men jeg vet at vi når mange. Alternativet er å gi opp. Det er ikke et alternativ for oss.

Kristine: – Du har sagt: «Jeg har ikke et liv langt nok til å vente på at det offentlige finner løsningene». Det er snakk om en utålmodighet?

Johan: – En aktiv utålmodighet. For du kan ikke bare sitte hjemme og være utålmodig. Man må gjøre noe med det!

Morten: – Men handler det ikke også om at man med litt erfaring ikke lenger er så redd for kritikk?

Johan: – Ja, fallet er så lite i forhold til alt det andre jeg driver med. Risiko for navn og omdømme og sånn, det er ikke så viktig. Å løpe ned til NAV og Fagforbundet – hvorfor ikke? Hva har jeg å tape? Jeg er klar over at jeg utfordrer skillelinjene i det norske samfunn. At jeg blander meg litt. Men jeg tror man skal blande seg litt.

Hanne: – Du er jo på en måte sosial entreprenør i det at du hjelper frem andre sosiale entreprenører, Johan?

Johan: – Det kan du si.

Kristine: – Hvilke barrierer møter dere sosiale entreprenører?

Hanne: – Vi har møtt mye godvilje og fått litt støtte. I tillegg har vi blitt møtt med litt mistenksomhet. Det har vært til hinder for at vi har kunnet jobbe mer langsiktig.

Kristine: – Og fra politikerhold?

Johan: – Partiene er for! Men fra det til å gi NAV mandat til å prøve nye sosiale entreprenører og gi dem bevilgningene, er det et stykke vei. Alternativet er at ungdommene kanskje ikke klarer seg. Jeg mener at to ting må til: tydelighet på at det er lov til å feile, og at LO må komme på banen. For det er ikke nødvendigvis slik at alt som ikke er offentlig eller frivillig er suspekt.

Hanne: – Vi har vært heldige med at Oslo kommune har turt å ta oss i bruk. Vi var med i Sommerskolen fra dag en. Og vi har hatt store oppdrag når det gjelder etterutdanning. Og nå har vi fått ansvar for Oslo-prøvene i naturfag.

Hilde: – I dagens samfunn er det så mye egoisme og materialisme. Men jeg tror likevel det kommer til å gå bra. Det må vi tro.

Johan: – Men sosiale entreprenører har ikke ambisjoner om å redde verden. De vil bidra til fremtiden til én person om gangen, og så multiplisere det med x-antall.

Morten: – Sånn man må gjøre det!

Hanne: – Da jeg ble med i Ashoka, fikk jeg innblikk i mangfoldet; det å møte en som jobber med barnehjem i Polen, en som jobber med folk i fengsler i Canada, og noen som jobber med kreftsyke barn i Egypt – eller i Paris, der en har laget møteplass for alenemødre. Og ved hjelp av Ashoka, prøver de å spre ideene til andre steder.

Morten: – Dette må være en fantastisk organisasjon å gi Nobels Fredspris til.

Hanne: – Ja, hvem vet?

Kristine: – Hvordan er det med norsk entreprenørskap om ti år?

Johan: – Da vil vi ha dokumentert en del av resultatene og sett hvordan det gikk med de ungdommene det berørte. Da kan du regne ut den samfunnsmessige verdien. Og de resultatene blir det vanskelig å argumentere mot – selv for det etablerte systemet.

Kristine: – Da kan vi egentlig konkludere med at det er mulig å gjøre en forskjell?

Johan: – You bet!